

8. Loy, J. W. & Kenyon, G. S. (eds.) Sport, culture, and society. A reader on the sociology of sport. – London : MacMillan, 1969.

9. Morgan William J. The Philosophy of Sport : A Historical and Conceptual Overview and a Conjecture Regarding Its Future // Jay Coakley and Eric Dunning (eds.) Handbook of Sports Studies. London : Sage, 2006. URL : <http://magazines.russ.ru/logos/2006/3/mo9.html>.

Завидівська Н. Н.

Львівський державний університет фізичної культури

ПЕДАГОГІЧНІ НОВАЦІЇ У СИСТЕМІ ЗАГАЛЬНОЇ ФІЗКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ СТУДЕНТІВ: КОНЦЕПТ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ

В статті обґрунтовано педагогічні новації формування здоров'язбережувальних знань, вмінь і навичок студентів у системі загальної фізкультурної освіти. Здійснено аналіз сутності і змісту дефініції «здоров'язбережувальне навчання». Узагальнено концепцію здоров'язбережувального навчання на основі вивчення мотивів і потреб студентів щодо фізичного виховання. Визначено взаємозв'язок складових єдиної системи індивідуальних і результативних заходів формування фізкультурної освіченості студентів. Встановлено взаємозв'язки і представлено систему педагогічних впливів для оптимізації фізкультурно-оздоровчої діяльності студентів.

Декларовано, що у системі загальної фізкультурно-оздоровчої освіти студентів необхідно, у першу чергу, використовувати такі засоби навчання, освітні технології і методики, що здатні відображати фундаментальні моменти двоєдиного процесу інтеграції і диференціації здоров'язбережувальних знань. Перед усім, це знання, що виникають на стику багатьох наук і дозволяють студентові виходити на системний рівень пізнання свого організму, бачити і використовувати механізми самоорганізації та саморозвитку для збереження власного здоров'я.

Ключові слова. Здоров'язбережувальне навчання, знання, вміння, навички, студенти, загальна фізкультурна освіта, педагогічні впливи.

Завыдивская Наталия Назаровна. Педагогические новации в системе общего физического образования студентов: концепт здоровьясохраняющего обучения. В статье обобщено педагогические новации формирования здоровьясохраняющих знаний, умений и навыков студентов в системе общего физического образования. Осуществлен анализ сущности и содержания дефиниции «здоровьясохраняющее обучение». Обобщено концепцию здоровьясохраняющего обучения на основании изучения мотивов и потребностей студентов по поводу физического воспитания. Определено взаимосвязь составляющих единой системы индивидуальных и результативных мероприятий формирования физической образованности студентов. Установлено взаимосвязь и представлено систему педагогических воздействий для оптимизации физкультурно-оздоровительной деятельности студентов.

Декларировано, что в системе общего физкультурно-оздоровительного образования студентов нужно, в первую очередь, использовать такие средства обучения, образовательные технологии и методики, которые станут отражением фундаментальных моментов двуединого процесса интеграции и дифференциации здоровьясохраняющих знаний. Прежде всего, это знания, что возникают на стыке многих наук и разрешат студенту выйти на системный уровень познания своего организма, увидеть и использовать механизмы самоорганизации и саморазвития для сохранения собственного здоровья.

Ключевые слова. Здоровьясохраняющее обучение, знания, умения, навыки, студенты, общее физкультурное образование, педагогические воздействия.

Zavydivska Nataliia Nazarivna. Pedagogical novations in the system of general physicaleducation of students: concept of health preserving education. The pedagogical novations of forming health preserving knowledge and skills of students in the system of general physical education are grounded. The analysis of the essence and content of the definition "health preserving learning" is carried out. The concept of health preserving learning based on studying the motives and needs of students about physical training is generalized. The relationship between the components of a unified system of individual and effective measures of formation of physical education of students is determined. Interrelations are established and the system of pedagogical influences is presented for optimization of physical culture and health activity of students.

It is stated that in the system of general physical and health education of students must, first of all, use such teaching aids, educational technologies and techniques that can reflect the fundamental moments of the two-fold process of integration and differentiation of health preserving knowledge. First of all, this is the knowledge which comes from the junction of many sciences and allows the students to enter the system level of knowledge of their body, see and use the mechanisms of self-organization and self-development forth saving of their own health.

It is said that the concept of health preserving learning in modern terms should have a single common "basis", built on interdisciplinary integrative principles, contribute to the formation of European thinking and lifestyle of student youth.

The health preserving learning is defined as the potential ability of a graduate of a higher school to extend the duration of years of healthy life. Health preservation is interpreted as a correlation of potential human abilities and their actual using. Physical and health activities are the result of health preserving learning and the highest degree of self-organization and self-actualization of personality in future life.

Key words. Health preserving learning, knowledge, skills, students, general physical education, pedagogical influences.

Актуальність. Зміни, що на сьогодні відбуваються в суспільстві, висувають проблему збереження здоров'я людини в центр сучасної науки і суттєво змінюють завдання і концепцію системи загальної фізкультурної освіти студентів. Природні основи здоров'я даються людині світом природи, а вміння підтримувати і зберігати здоров'я формуються у молоді через систему освіти. В Україні розпочато реформу в системі освіти, що, безумовно, торкнулося і фізичного виховання студентської молоді. Становлення системи загальної фізкультурно-оздоровчої освіти в контексті нового Закону про Вищу освіту – нове явище в науковому просторі. Засоби фізичної культури стають важливим елементом зв'язку знань про людину і здатні поєднати різні наукові ідеї в нову інтеграційну концепцію здоров'язбережувального навчання [7].

Сучасна система фізичного виховання студентів – це, перш за все, відображення об'єктивних тенденцій людської життєдіяльності, спосіб орієнтації суспільства на передові технології здоров'язбереження. Штучне відокремлення у вищій школі процесу поліпшення фізичних показників від отримання відповідних знань ніяк не впливає на формування у студентів відповідальності за своє здоров'я. Сьогодні на перший план, у системі загальної фізкультурної освіти, виходять не стільки проблеми інформатизації, що засновані на інтенсивному використанні технічних засобів, скільки проблеми створення і запровадження фундаментальних методик, технологій здоров'язбережувального навчання. Ефективне використання засобів фізичної культури вбачається у формуванні головного стратегічного життєвого ресурсу студентів – знань, вмінь і навичок використання заходів для збереження здоров'я впродовж усього життя [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У теорії та методиці фізичної культури накопичено значний науково-теоретичний досвід щодо проблем, пов'язаних із фізкультурною освітою студентів. Термінологічне осмислення сутності та змісту неспеціальної фізкультурної освіти було проведене цілою групою авторів (В. Бальсевич, Л. Лубишева, В. Видрін, Ю. Васьков, І. Сулейманова, С. Барабашов та інші). Науковими дослідженнями М. Віленського, О. Дубогай, І. Глазиріна, Д. Давиденка, С. Омельченко та інших доведено, що особистісно-орієнтоване фізичне виховання створює стійку мотивацію студентів до здоров'язбереження. Науковці Г. Апанасенко, В. Гетман, Н. Завидівська та інші вказують на брак у студентів спеціальних знань, переконань у необхідності додержання здорового способу життя; І. Гуцук, В. Єлифанов, Є. Приступа, М. Носко та інші підкреслюють, що сучасна молодь через брак знань не здатна обмежити вплив на власний організм руйнівних факторів, що призводять до втрати здоров'я.

Попри те, що напрацьовано багатий науковий матеріал з проблем збереження здоров'я, залишаються актуальними дослідження педагогічних новацій формування здоров'язбережувальних знань студентів у системі загальної фізкультурної освіти.

Мета. Обґрунтування педагогічних новацій формування здоров'язбережувальних знань, вмінь і навичок студентів у системі загальної фізкультурної освіти. Для досягнення мети вирішувалися **завдання:** здійснити аналіз сутності і змісту дефініції «здоров'язбережувальне навчання»; узагальнити концепцію здоров'язбережувального навчання на основі вивчення мотивів і потреб студентів щодо фізичного виховання; визначити взаємозв'язок складових єдиної системи індивідуальних і результативних заходів формування фізкультурної освіченості студентів; встановити взаємозв'язки і створити систему педагогічних впливів для оптимізації фізкультурно-оздоровчої діяльності студентів.

Виклад основного матеріалу. Здоров'язбережувальне навчання включає знання для розуміння (теоретичні знання, практичні вміння і навички у сфері фізичної культури, бажання і здатність знати і розуміти); знання, як діяти (практичне і оперативне застосування знань у конкретних ситуаціях); знання, як бути (цінності як невід'ємна частина способу життя з іншими людьми в соціальному контексті). Здоров'язбережувальна діяльність являє собою поєднання характеристик (знання, вміння їх застосовувати та навички як діяти, покладаючи відповідальність виключно на самого себе, з урахуванням особистісних принципів, позиції, потреб), які визначають рівень або ступінь можливостей особистості до продовження років здорового життя.

На сьогодні науковці відмовилися від ідеї, що в основі навчання руховим діям має бути вироблення автоматизованих рухових навичок. Зараз науково доведено, що тренування психічних механізмів спрямованого сприйняття та розвиток оперативного мислення є більш дієвими методами у процесі формування рухових навичок. Іншими словами, в новій методології навчання першочерговим завданням є формування розумових навичок, а вже потім рухових.

Ефективність навчання руховим діям залежить від розуміння корисності вправи, яку опановує студент, для власного здоров'я. Зацікавленість студента в розучуванні даної вправи сприяє досягненню оптимального рівня збудливості тих відділів головного мозку, які беруть участь у формуванні даної навички. Необхідно враховувати і позитивний вплив розучування координаційно складних вправ, адже це активізує мислення [5]. Зважаючи на складність процесу здоров'язбережувального навчання, такий взаємозв'язок і взаємозалежність вищезазначених понять є абсолютно правильними і виправданими. Однак більшою мірою в системі фізичного виховання обізнаність студентів у питаннях здоров'язбереження слід розглядати як результат процесу формування мотивації до занять фізичними вправами. На *рис. 1* зображено розподіл мотивів студентів щодо занять фізичними вправами. Після двох років навчання за загальною програмою, як бачимо, розуміння корисності фізичних вправ не було для студентів пріоритетом.

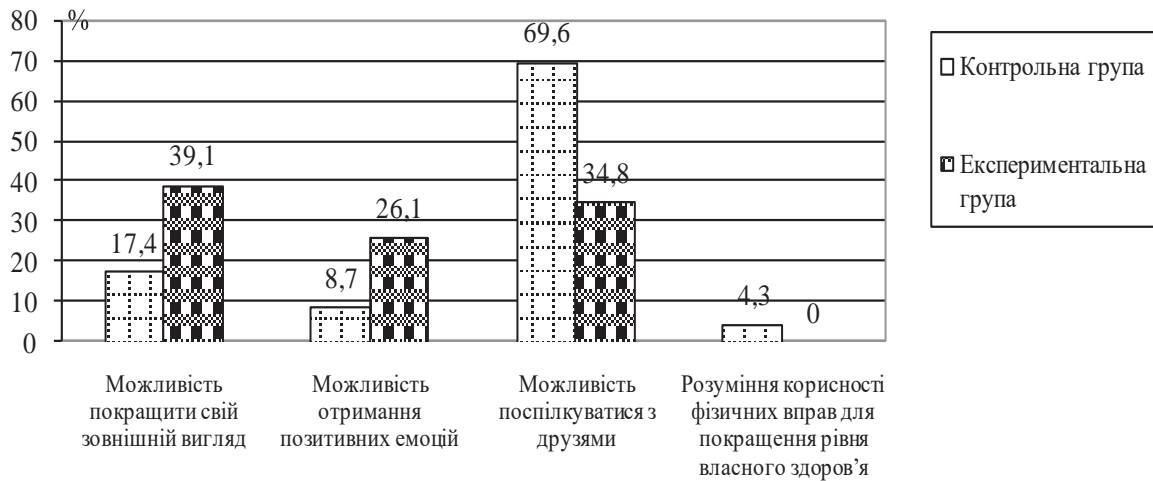

Рис. 1. Мотиви студентів до занять фізичними вправами (у %)

Процес здоров'язберезувального навчання слід розглядати як динамічну систему завдань, які постійно виникають. Здатність вирішувати чи не вирішувати ці життєво важливі завдання свого буття визначатиметься обізнаністю студентів у питаннях здоров'язбереження. Така організація здоров'язберезувального навчання, на нашу думку, дозволить розв'язати проблеми співставлення функціональних можливостей організму кожного студента і їхньої сумісності із власними здібностями щодо виконання здоров'язберезувальної діяльності.

Концепція здоров'язберезувального навчання в умовах сучасності повинна мати єдиний загальний «фундамент», будуватися на міждисциплінарних інтегративних засадах, сприяти формуванню європейського мислення і способу життя студентської молоді [7]. Такий підхід, на нашу думку, передбачає:

- створення єдиного простору між потребами студентів і системою фізичного виховання у вищих навчальних закладах, що стане передумовою формування у них фундаментальних здоров'язберезувальних знань, свідомого використання засобів фізичної культури;
- прозорість при створенні нових взаємозв'язків між системою професійної підготовки студентів і системою загальної фізкультурно-оздоровчої освіти студентів, їхню сумісність, взаємодоповнення і повну досконалість;
- актуалізацію у вищій школі нових методологій загальної фізкультурно-оздоровчої освіти студентів, що виходять за рамки засвоєння необхідних знань, умінь, навичок і передбачає використання своєї індивідуальної системи здоров'язбереження;
- урахування психофізіологічних особливостей майбутньої професійної діяльності впродовж фізичного виховання, що забезпечить розвиток системи накопичення і реалізацію змістовних навичок здоров'язбереження в повсякденному житті.

Такий підхід вказує на необхідність орієнтованого здоров'язберезувального навчання, причому в широкому розумінні цього слова. Аналіз вимог Болонської декларації, проведені нами дослідження і власний педагогічний досвід підтверджують, що постулати європейської освіти слід упроваджувати в нашу систему загальної фізкультурно-оздоровчої освіти поступово, адже слід уникати небажаних ефектів у процесі формування здоров'язберезувальних навичок у майбутніх випускників [1].

Система фізкультурно-оздоровчої освіти стане цілісною, коли знання з дотичних, споріднених дисциплін утворюють єдиний цикл, об'єднаний загальною цільовою функцією, об'єктом дослідження, методологією побудови єдиного сегмента міжпредметних зв'язків. Досягнення цілісності у процесі навчання здоров'язбереження має забезпечуватися єдністю кожного циклу потрібних знань, які дають змогу «управляти» своїм здоров'ям.

Психолого-педагогічні впливи слід скеровувати на формування не просто правильних мотивів, а на розуміння студентами корисності фізичних вправ, формування рекреаційної культури [10]. Систему педагогічних впливів здоров'язберезувального навчання та взаємозв'язок складових єдиної технології індивідуальних і результативних заходів формування особистої відповідальності за власне здоров'я студентів зображено на рис. 2.

Уміння і навички є формами інструменталізації знань [2]. Відома педагогічна формула тлумачення циклу управління «знати, уміти, хотіти, могли» розпочинається, як бачимо, словом «знати». «Володіти» означає «знати», яке перетворюється в «уміти» і отримати певну «навичку». Здоров'язберезувальні навички, на нашу думку, не проявляються, а використовуються у процесі життєдіяльності, піддаючись постійним трансформаціям, розвиваються і збільшують можливості і готовність людини керувати своїм потенціалом. У студента, котрий знає і розуміє зміни, що відбуваються у власному організмі з'являється почуття відповідальності за свій спосіб життя, виникають ціннісні орієнтири на основі простору свідомості, що з позиції ноосферизму здатне підняти людину на рівень відповідальності за себе, за все живе. Здоров'язберезувальне навчання, за таких умов, визначається як потенційна можливість випускника вищої школи продовжити тривалість років здорового життя [8].

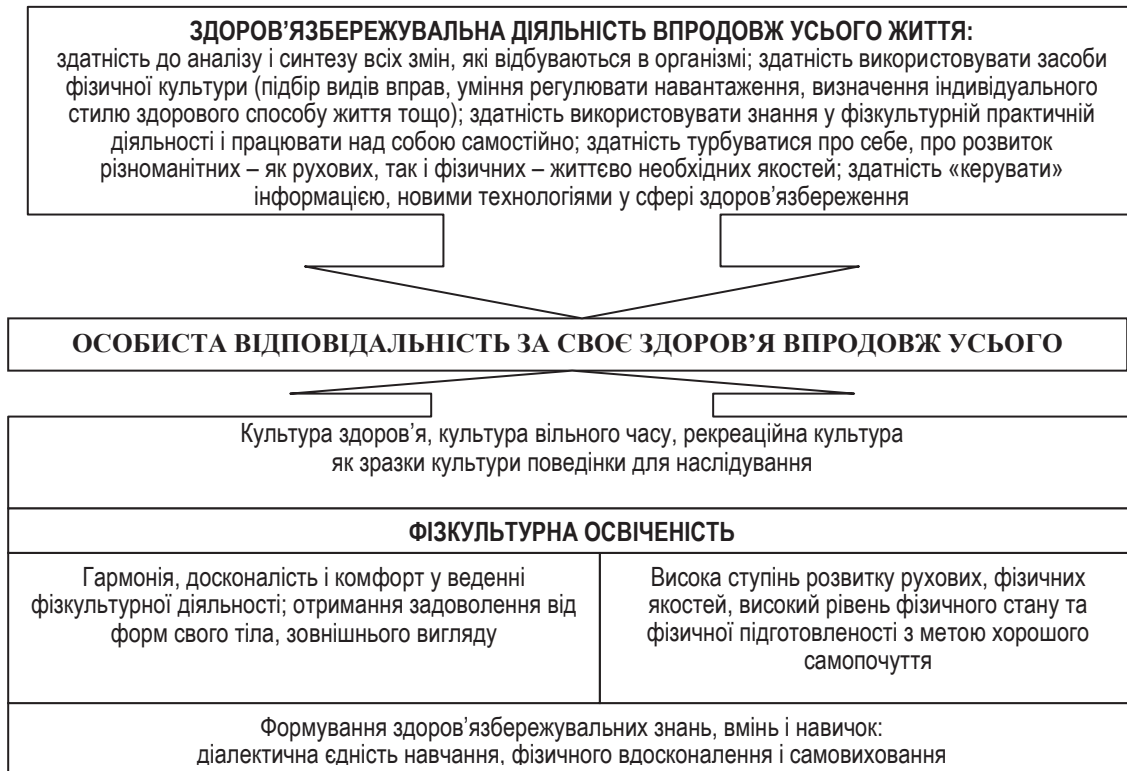

Рис. 2. Система педагогічних впливів здоров'язбережувального навчання студентів

Після експерименту в експериментальній групі розуміння корисності фізичних вправ стало мотивом до занять для 78,3% студентів, тоді як до експерименту їх кількість дорівнювала нулю. Водночас звичка система фізичного виховання не дала студентам контрольної групи розуміння необхідності отримання знань упродовж фізичного виховання. Кількість тих, хто першочерговим завданням фізичного виховання визнав покращення фізичної підготовленості і отримання фундаментальних знань для здійснення здоров'язбережувальної діяльності знизилась із 47,8 до 39,1%. В експериментальній групі цей показник навпаки зріс з 30,5 до 100% (рис. 3).

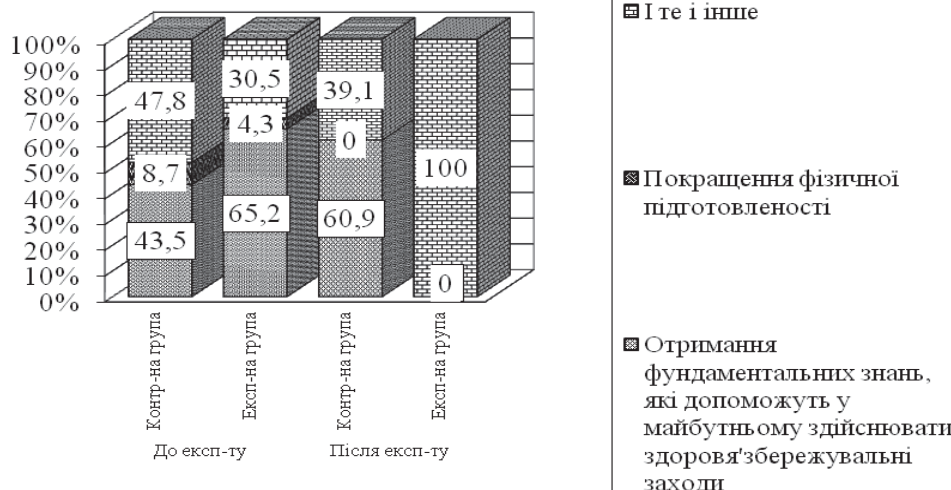

Рис. 3. Визначення студентами першочергового завдання фізичного виховання (у %)

Система фундаментальних знань визначає якість сформованих здоров'язбережувальних навичок, а згодом і спосіб життя студентів. Що компетентніша людина в питаннях збереження здоров'я, то якість життя буде вищою. Разом з тим, на весь цей процес накладають свій відбиток і впливають індивідуальні особливості організму людини. Фізична активність є результатом розвитку різноманітних якостей особистості – поєднанням характеристик, які передбачають міру розвитку цих якостей [3]. Рівень фізичного здоров'я студентів залежить від розвитку і сформованості якостей і властивостей організму людини [6]. Причому термін «якість», як першу важливу категорію, потрібно розуміти в широкому і двоякому тлумаченні: з одного боку, це рухові, фізичні якості людини, з іншого – це характеристика, оцінка протікання процесу здоров'язбережувального навчання. Отже, якість процесу здоров'язбережувального навчання залежить, на нашу думку, від рівня розвитку рухових і фізичних якостей, особливостей функціонування тих чи інших властивостей організму людини та якості протікання даного процесу, тобто

його результативності. Якісно організований процес здоров'язбережувального навчання призведе до поліпшення якості життя студентської молоді, що і є бажаним результатом системи загальної фізкультурно-оздоровчої освіти студентів і може трактуватися, на нашу думку, як «синдром здоров'язбережувальних звичок». В умовах сьогодення компетентне ставлення до свого здоров'я – це не просто набір знань, умінь, навичок, а своєрідний «коктейль індивідуальних здоров'язбережувальних компетенцій». Такий підхід навчить студентів «розуміти» і «слухати» свій організм, дозволить бути ініціативним, змінити соціальну поведінку, спосіб життя, створить бажання і мотивацію, яка перетвориться в синдром звичок працювати над собою, творити, експериментувати з метою збереження власного здоров'я. Необхідність формування «синдрому здоров'язбережувальних навичок» вимагає комплексного, фундаментального підходу у процесі виховання компетентного ставлення до свого здоров'я [9]. «Коктейль індивідуальних здоров'язбережувальних навичок» вказує на непередбачуваний характер процесу здоров'язбережувального навчання у зв'язку з різним рівнем розвитку природних здібностей студентів.

Висновки. Рівень фізкультурної освіченості студентів – це відображення якості системи загальної фізкультурної освіти у вищих навчальних закладах. Проблема в цьому разі полягає у правильному менеджменті, тобто управлінні. Генетичні задатки, індивідуальні здібності кожного студента, різний рівень здоров'я і психоемоційного стану, специфіка майбутньої професійної діяльності вимагають впровадження дієвих педагогічних новацій у процесі здоров'язбережувального навчання. Результат наших спостережень і власний педагогічний досвід дозволяють зробити висновок про необхідність моделювання фізкультурно-оздоровчої освіти у вищих навчальних закладах на основі правильно визначених позитивних характеристик і категорій. Розпочинати таке моделювання слід із синтезу системно генетичного і нормативного (цільового) підходів. Перший підхід відображає генетичні задатки кожної людини, а другий визначається завданнями безперервного, прогресивного розвитку людства. Здоров'язбереження слід розглядати як співвідношення потенційних можливостей людини і актуального їх використання. Фізкультурно-оздоровча діяльність є результатом здоров'язбережувального навчання і найвищою мірою самоорганізації і самоактуалізації особистості у майбутній життєдіяльності. У системі загальної фізкультурно-оздоровчої освіти необхідно, у першу чергу, використовувати такі засоби навчання, освітні технології і методики, що здатні відобразити фундаментальні моменти двоединого процесу інтеграції і диференціації здоров'язбережувальних знань. Перед усім, це знання, що виникають на стику багатьох наук і дозволяють студенту виходити на системний рівень пізнання свого організму, бачити і використовувати механізми самоорганізації та саморозвитку явищ і процесів для збереження власного здоров'я.

Подальшого вивчення вимагають механізми покращення якості системи загальної фізкультурної освіти студентів через запровадження сучасних оздоровчих навчальних програм зі змістом, який провокуватиме студентів вищих навчальних закладів різного професійного спрямування до використання технологій здоров'язбереження у повсякденній життєдіяльності.

Література

1. Вища освіта України і Болонський процес : навч. посібник / за ред. В. Г. Кременя; авт. кол. : М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук та ін. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.
2. Волков В. Л. Основи теорії та методики фізичної підготовки студентської молоді : навч. посібник / В. Волков. – К. : Освіта України, 2008. – 256 с.
3. Грибан Г. П. Життєдіяльність та рухова активність студентів / Г. П. Грибан. – Житомир : Рута, 2009. – 593 с.
4. Grimblat S. O. Zdorovesberegayuschie tehnologii v podgotovke spetsialistov : ucheb.-metod. posobie / S. Grimblat, V. Zaytsev, S. Kramskoy. – Harkov : Kollegium, 2005. – 184 s.
5. Grinevich V. Biologicheskie ritmy zdorovya / V. Grinevich // Nauka i zhizn. – 2005. – # 1. – S. 46–52.
6. Davidenko D. N. Zdorove i obraz zhizni studentov : ucheb. posobie / D. N. Davidenko, A. P. Shklyarenko. – Volgograd : VolGU, 2006. – 132 s.
7. Завидівська Н. Н. Фундаменталізація фізкультурно-оздоровчої освіти: аспект здоров'язбережувального навчання студентів : монографія / Наталія Назарівна Завидівська. – К. : УБС НБУ, 2012. – 402 с.
8. Zavydivska N. Innovative mechanisms of improvement of student's physical education system on the basis of interdisciplinary connections / Natalia N. Zavydivska¹, Olga V. Rymar², Halyna H. Malanchuk³ // Journal of Physical Education and Sport (JPES), 15(4), Art 116, pp. 758-764, 2015.
9. Zavydivska O. The paradigm of health maintenance at Higher Education Institutions as an Important Component of Human Development in Terms of Modernity / Olga I. Zavydivska, Nataliia N. Zavydivska, Olena V. Khanikiants, Olga V. Rymar // Journal of Physical Education and Sport (JPES), Vol. 17 Supplement Issue 1, Art 9, 2017, pp. 60 – 65.
10. Teoria i metodyka rekreacji (zagadnienia podstawowe) / pod. red. Iwony Kielbasiewicz-Drozdowskiej, Wiesława Sivińskiego. – Poznań : AWF, 2001. – 305 p.

Захаріна А. Г.

Класичний приватний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ ДО АНІМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧІЙ СФЕРІ

Проаналізовано погляди науковців на проблеми формування готовності майбутніх фахівців з туризму до анімаційної діяльності в рекреаційно-оздоровчій сфері. Розглянуто питання термінології підготовки у сфері туризму. Зазначено, що анімаційна діяльність представляє самостійний напрям в рекреаційно-оздоровчій сфері.